

„Kõne musketäri“ sündmustik, on Prantsusmaa absoluutse monarhia aeg, vaimuliku seisuse ja aadli sotsiaalsete eesõigustega valitsejate kuulsuse ja vägevuse tõstmiseks peetavate sagedaste sõdadega, töötavate kihtide äärmiselt raske olukorraga. Libretos ongi püütud arvestada pidevusi kolmanda seisuse ja valitseva võimu vahel, kusjuures kolm musketäri, kes astuvad välja rõhutute kaitseks, kes kannavad endas progressiivset elementi, on tegevuse kandjaks Oleks soovinud, et rahvale oleks antud lavastuses veelgi suurem osatähtsus, oleks tahtnud näha Pariisi kodanike võimsamat esinemist (näiteks eriti lõpp-pildis peaks see tingimata olema), reljeefsemaid vastuhakkusid türranniseerivale võimule, kusjuures libreto ümbervormija võinuks endale lubada suuremaid vabadusi, kuigi see vahest päris täpse vastavuses poleks ajalooga selles mõttes, et kolmandal seisusel polnud sel ajal oma rõhutuses kuigi palju võimalusi eneseavaldamiseks. Oleks tahtnud, et libretosse-lavastusse oleks julgemalt paista lastud sajandite tagant koitava tuleviku-revolutsiooni eelhelke.

Ka tundus antud lavastuses, et mitmesuguste kõrvalepisoodide ja numbrite rohkus kippus paiguti nagu varju jätmata arenevat intriigilõnga, kus iseenesest oma temperamentne seiklusjoon ei puudu. Peaks võimalikult sinnapoole püütama ka operetis ja muidugi eriti muusikalises komöödias, et kõik episoodid kasvaksid orgaaniliselt sisust välja, mitte jäädes omaette ornamendina n. ü. dekoratsiooniks.

Lavastusele ei andnud seekord midagi juurde näiteks Leona ja Aramise ooperiparoodia, mis iseenesest on küll vaimukas, kuid mille tuuma näitlejad ei suutnud välja tuua sellises teravuses, et sel oleks oma mõnu olnud. Paroodia ja satiir on operetis suurepäraseks võrtsiks, kuid selle tõesti tuumakas esitus nõuab väljapaistvaid näitleja-võimeid.

Üsna hästi õnnestus seevastu kuninga mänguasjade ettemarsis oma groteskse koomikaga. Piltides mustlastega võinuks olla vähem poosi, enam elu kirglikumat tuksumist. Just nendes kohtades oleks võimalusi anda olnud ehtsamat realismi. Kutsariks ja õuedaamiks riletatud Aramise ja Porthose koomika peaks antud olema hoopis suurema nõtkusega. Lavastuse terviklusele oleks üldiselt kasuks tulnud, kui sündmustik poleks nii tihedalt vahe-eesriididega üksikuteks piltideks hakitud. Venitatus mulje, mida praegu on tunda, aitaks hajutada, kui lavastusest puhastataks mõndagi ebaolulist ja vähemõnnestunut.

Näitlejate mängu puudutades tahaks

kui omal ajal kuninganna Elisabethina.

Antud korral kuninganna oma pojjaga kalduvad sisemiselt musketäride meelsuse poole, mõistes, et ainult rahvaga, mitte rahva vastu saab valitseda, mistõttu ei ole ka vaja anda nende kujuduses põlgamisväärseid nüansse — ainult seetõttu, et nad on kuningad.

Therese Masing ei ammutanud Leona rikkast osast küllalt mahlakalt selle loomulikkusi. „Ma leegitsen.“ kõnelesid küll ta huuled, aga ta sisemine olemus ei jõudnud sellele järele. Leona peab olema enam metskassi Teda ei kohuta ükski seiklus. Aga Leona on ka teine pale, siirust ja puhtust igatsev, mis aegajalt üsna erilises liigutavuses sellest elu saastast läbi paistab. Tundus, et Masing ei olnud nagu küllalt süvenenud selle osa rikkalikesse võimalustesse, ta jäi skemaatiliseks. Üldiselt vastuvõetavam oli ta junkruna ja laevapoisina.

Hugo Malmsten suhkrupagar Caramelina andis hästi läbituntud, sooja mängu, millisest meil operettides ikka nii puudu on olnud. Pariisi kodanike esinäjana ta haaras sümpaatiaid võimsalt endale, mis oli lavastuse ideelistele taotlustele soodne. Milli Rebane ja Ia Udellepp täitsid oma ülesanded sobivalt, kuigi ilma erilise särata. Samuti pudukaupmees Brissard (Theo Pukst), ta naine (Feligita Vinkel), sõduritekõrtsi perenaine (Lully Virkkhaus). Jaan Johanson'i musketäride pealik pidanuks olema küll hoogsam ja uljam.

Lavastuse värvikusele aitasid kaasa tantsud, juhitud Boris Blinofi poolt. Niihästi rüütlite tants kui ka narride tants olid huvitavamad seadelt kui tehniliselt esituselt, samuti klostrikasvandike tants. Aminta tantsus oli liigset rabelemist, Aminta oma esinemisega peab andma mulje, et ta on naine, „kes võib võrgutada Püha Antoniusegi“. Antud korral see tants jäi pinnaliseks efektiks, olles ilma sügavama sisemise erootilise kiirguseta.

Lavastuse mõjulepääsule aitas oluliselt kaasa Lembit Rosa õnnestunud lavakujundus, kus oli fantaasiat ja ühtlasi elulist haaravust (veski-pilt). Silvia Vasmuthi kostüümid äratasid tähelepanu peamiselt oma värvitoonide tabavuselt.

Tõeliselt hea muusikalise komöödia arendamisele peaksid meie teatrid edaspidi hoolsalt suhtuma, andes siia esmajärgulisi jõude, mitte „mis mujalt üle jääb“, ning lähtudes režiis elulise realismi taotlusist. Neid püüdlusi oli „Kõne musketäris“ märgata. Seda tuleb tunnustada ja edaspidi veel suuremat õnnestumist soovida.